

## הרב זלמן נחמיה גולדברג

ירושלים

## באור דברי הגר"א בביאורו על חו"מ

אוצר החכמה

## סי' א' אות כא

ולכן גם להסוברים שגרמי הוא קנס מ"מ דנים בזה"ז [אכן לא נתבאר הטעם למה דנים] ומה שכתב באות כ"א עדים [שהעידו והוזמו והוציאו ממון על פיהם מחייבין אותן לשלם] מהאי טעמא היינו מדינא דגרמי ודנין בזמן הזה אכן מה שציין לדף ב' נראה שט"ס וצריך להיות ד' ד' דה"ה ועדים ושם כתבו התוס' שני טעמים שבממון אין אומרים את הכלל כאשר זמם ולא כאשר עשה, א' שבממון אפשר בחזרה ולכן לעולם אין כאן עשה אלא זמם. טעם ב' שבממון אין חייבין גם על אשר זמם שהרי יש ק"ו אם זמם חייב עשה לא כל שכן, אלא שבנפשות ומלקות אין עונשין מן הדין אבל בממון עונשין מן הדין, עד כאן תוכן דברי התוס'. וצריך ביאור מה ניתן להוכיח מתוס' הנ"ל שדנין בזמן הזה ושהטעם שדנין משום גרמי. ונראה שמה שציין לתוס' ב"ק בא לומר טעם אחר למה דנים שמתחילה כתב שלכן דנים בזמן הזה מהאי טעמא היינו מדיני דגרמי וכמו שכתב למעלה שהטעם שדנים דיני דגרמי שהוא חיוב מדיניה, והרמב"ם לשיטתו אכן סיים שם שלכו"ע דנים גם להסוברים שגרמי קנסא.

ג) וטעם הדבר נראה שאף שהוא קנסא מ"מ דנים בזמן הזה שאף שאמרו שאין דנים דיני קנסות בבבל מ"מ לאו דוקא קנסות וכמו שכתבו התוס' ב"ק כ"ז ב ד"ה קנסא קמגבית בבבל לאו דוקא קנסא. [שהרי בושט אינו קנס] אלא דין קנסא כדאמרין

א) זה לשון השו"ע סימן א' ס"ד: דיני דגרמי וכן דין המוסר דנים אותו דיינים שאינם סמוכים בארץ ישראל. הגה (כא): עדים שהעידו שקר והוזמו והוציאו ממון על פיהם ואי אפשר למיהדר דנין אותן ומחייבין אותן לשלם ועיין לקמן סימן כט ס"ב עכ"ל.

ובביאור הגר"א אות (כ) דיני דגרמי וכו' (ליקוט) דיני דגרמי וכן וכו' הרמב"ם ולכאורה דאזיל לשיטתו דס"ל דמדינא חייב כמש"כ בסימן שפ"ח ס"ב דאם מת חייבין היורשים לשלם אבל אין חולק בזה וראיה מרפרם דכפיה וכו' וכן במוסר בסוף ב"ק בעובדיה קמיה דר"נ וחייביה ושם בעובדיה קמי דר' אשי ע"כ. (אות כא) עדים וכו' ג"כ מהאי טעמא ושם ודף ב' א' תוס' דף ב' ד"ה ועדים (ליקוט) עדים ודלא כר"ע מדדחיק במכות ג' א' לר"ע דוקא באומר וחייבני ממון ולא אוקים כה"ג וכן מוכיחין כמה סוגיות אבל הרשב"א בתה"א סימן רפח פ' כר"ע דרבה ור"נ מפרשי טעמיה במכות שם וקאמר תדע משמע דדבר ברור הוא ע"ש עכ"ל. והדברים צריכים ביאור.

ב) ונראה לבארם לענ"ד מה שכתב הרמב"ם לשיטתו היינו שהרמב"ם סובר שדיני דגרמי חייב מדין תורה ואינו חיוב של קנס ולכן דנים אותו בזמן הזה ומסיים ואין חולק היינו שמוכח מגמ' שדנים בזה"ז שהרי דנו בבבל שרפרם חייב שורף שטר,

שכתב שכל שחייב ממון בדיני שמים פסול לעדות עד ששייב והדברים נראין שמאחר שחייב להשיב תורת גזילה עליו עד ששייב.

(ה) ואף שיש חולקין על המאירי אינו אלא בדברים שחייבם אינם אלא בידי שמים ובדיני אדם פטור ולכן סוברים שאינו נידון כגזולן שלא חייב ממון שהם של אחר ביד אדם אבל במקום שחייב בדיני אדם אלא שאין ב"ד יכולים להוציא מידם כו"ע מודו שפסול לעדות אלא שיש לדון איך נדע שכוונתו לא לשלם לעולם ועובר בלא תעשוק ולמה לא נתלה שכוונתו רק לדחות את הפרעון וכמו שתולים בכופר במלוה שאין דעתו לא לשלם לעולם, ואפשר כיון שאינו אומר שבדעתו לשלם לאחר זמן תולים שבדעתו לא לשלם לעולם, ומה שבכופר במלוה אין אומרים כן התם היינו טעמא שאין לו אפשרות לומר שישלם לאחר זמן, שאז היו ב"ד כופים לשלם מיד, ולכן מה שכופר אינו מוכיח שבדעתו לא לשלם לעולם, רק כוונתו לדחות אבל במקום שאין כופים אותו לשלם כמו באינו חייב ביני אדם אלא ביני שמים וכן בזמן הזה שאין ב"ד דנים בדבר שאין בו חסרון כיס או שלא שכיח אם יש בדעתו לשלם לאחר זמן היה לו לומר כן ואם כופר לגמרי זה מוכיח שאין בדעתו לשלם לעולם ולכן נפסל לעדות] אבל קנס ממש לא שייך בהו דינא דשמים דכל דיני קנסות אין הדבר תלוי רק אשר ירשיעון אלקים ואם אין ב"ד דנים אותו לא שייך בהו דין שמים וכו' עכ"ל הקצה"ח.

(ו) ולפי זה יש לומר שקנס גם אם יש בהם חסרון כיס ושכיח מ"מ לא תקנו בהם שידונו מכח שליחותיהם שלא תקנו שליחותיהם אלא בזמן שהממון שיוציא

בהחובל דמילתא דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותיהם עכ"ל.

ויש לומר שאין נ"מ כלל בין קנס לממון לענין לדונו בבבל ובזה"ז אלא הכל תלוי אם שכיח ויש בו חסרון כיס אלא שקנס בדרך כלל אין בו חסרון כיס כמו כפל וכל המשלם יותר ממה שהזיק או שלא שיח ולפי"ז מיושב שלכן דנים דיני דגרמי אף להסוברים שגרמי קנסא מ"מ יש בו חסרון כיס, ולפי זה גם עדים זוממים כל שיש בו חסרון כיס דנים אף הוא קנס ולכן ציין הגר"א את התוס' ב"ק שבממון אין אומרים כאשר זמם ולא כאשר עשה ונמצא שבעדים זוממין שעשו דנים בזמן הזה אף שהוא קנס.

(ד) וזה שבטעם הראשון פירש הגר"א שמה שדנים עדים זוממין בזמן הזה הוא מדיני דגרמי וכן מה שפירש שהרמב"ם לשיטתו שגרמי דינא ולא קנסא, ולכאורה מה איכפת לן אם זה קנס, ולכאורה הכל תלוי בחסרון כיס ושכיח, נראה שסוברים שאין דנים דיני קנסות בכל אופן גם בשכיח ויש בו חסרון כיס ונראה שטעם הדבר כך לפי מה שכתב הקצוה"ח בסימן א' סק"ז וז"ל: ודע דבשו"ע כאן אינו מחלק בין דיני קנסות ממש ושאר גזילות וחבלות וכל מילי דלא שכיחי ולית ביה חסרון כיס, מ"מ לצאת ידי שמים הוא בעצמו צריך לשלם וגזולן הוא אם אינו משלם [ולענ"ד גם נפסל לעדות ככל גזולן ואף שמי שאינו משלם חוב אינו עובר בלא תגזול והכופר במלוה כשר לעדות היינו טעמא שתולין שאישתמוטי קא משתמיט ורוצה רק לדחות את הפרעון אבל שהחליט לא לשלם כלל עובר בלא תעשוק ונפסל לעדות, ודבר זה יש ללמוד מהמאירי ב"ק נו, א ד"ה כל

לבא לארץ ישראל ולכן הוכיח הרמב"ם שבושת דינו כקנס ממש.

(ח) ועתה נבא לבאר המשך דברי הגר"א באות כא (ליקוט) עדים [שהוזמו והוציאו ממון על פיהם ואי אפשר להחזיר דנים בזמן הזה] ודלא כר"ע [הסובר שעדים זוממים קנסא ואינו משלם על פי עצמן] מדדחיק במכות ג, א לר"ע דוקא באומר וחייבני ממון ולא אוקים כה"ג וכן מוכיחין כמה סוגיות אבל הרשב"א בתה"א סימן רפח פסק כר"ע דרבה ור"נ מפרשי טעמיה במכות שם וקאמר תדע משמע דדבר ברור הוא ע"ש, היינו שמפרש שזה דנים בזמן הזה עדים זוממים הוא מדין הזמה ולא מדין היזק של גרמי ואין הלכה כר"ע הסובר שהוא קנס אבל לר"ע אין דנים דיני עדים זוממין בזמן הזה אף אם הוציאו ממון על פיהם דאז הדין לר"ע שבהוציאו ממון אז דין עדים זוממין כממון קשה למה לא אוקמי בגמ' מכות במודה שהוזם בבית דין שמשלם על פי עצמו גם לר"ע באופן כזה שהוציאו הממון אלא ע"כ שגם באופן זה קנס והנה אפשר לפרש מחלוקת ר"ע ורבנן בשני אופנים אופן אחד שמחלוקת ר"ע ורבנן אם עדים זוממין ממון או קנס מדובר בין בהוציאו ממון על פי העדים ואי אפשר להחזיר ובין בלא הוציאו ממון ובשניהם ר"ע סובר קנס וחכמים סוברים ממון ולדעת חכמים דנים דמה שאין דנים עדים בזמן הזה בלא הוציאו ממון הוא משום שאין בהם חסרון כיס ולא עשו בזה שליחותייהו אבל בהוציאו ממון על פיהם שיש גם חסרון כיס דנים בזמן הזה, אבל לר"ע אף שיש חסרון כיס מ"מ אין דנים משום שהוא קנס וקנס אין דנים גם ביש חסרון כיס ומטעם שכתבנו לעיל.

(ט) ויש לעיין מה טעם לדון דיני הזמה

יהיה של המקבל מכח הדין אבל דיני קנסות שהממון שיתנו למקבל אינו שלו מהדין בזה לא תקנו שידונו בזמן הזה ולקבל ממון שאינו שלו מן הדין.

(ז) ויש לומר שהרמב"ם בפ"ה מחובל ה"ו שפסק שזק ובשת הם קנסות מקורו מגמ' זו בב"ק כ"ז, ב וכמו שכתב המ"מ שם שאמרו על בושת קנסא קא מגבת בבבל הרי שקראו לבושת קנס ולית ליה להרמב"ם סברת התוס' שכל מה שאין דנים בזמן הזה קורא קנס, אכן צריך טעם למה להגמ' לומר קנסא קא מגבת בבבל ולא אמרה בושת קא מגבת בבבל שכולל גם חיובי שאינם קנס. ונראה לפי מה שכתבו התוס' ב"ק פד, ב ד"ה אי נמי דגזלות וחבלות מילתא דלא שכיחא ולכן בעי מומחים ותימא דבכמה מקומות שהיו דנים דיני גזילות וכו' ובהרבה מקומות יש לדחות דכל הנהו איירי בתפס או על ידי דאמר לו אקבעו דינא בארץ ישראל כדאמריהם <sup>בבב"א</sup> בדף טו, עכ"ל. וכוונתם שהתובע את הגזילות תבע שיבא הגזולן לארץ ישראל לדון ולכן הסכים הגזולן שידונו אותם בבבל וקיבל עליו דיינים שבבבל אף שאינם סמוכים ולכן מצינו שדנו דיני גזילות בבבל, ובספר שער המשפט כתב שכל זה בגזילות אבל דיני קנסות גם בקיבל עליו לדון בדיינים שאינם סמוכים אינם יכולים לדנו דיני קנסות וטעם הדבר שכל שהנתבע קיבל עליו נמצא שלא הרשיעו אותו אלקים אלא הרשיע עצמו והרי זה כהודה בקנסות שפטור ולפי זה יש לומר שזה שתמה ר"נ על ר' חסדא קנסא קא מגבת בבבל ולא אמר בושת קא מגבת בבבל, שזה שלא יתכן לגבות בשת בבבל הוא בגלל שהוא קנס אבל אילו היה ממון היה יתכן לדנו בבבל אף שאין בו חסרון כיס על ידי שהיה תובעו

ואף שהתורה חייבה על הזמה מכל מקום למדים מק"ו שגם על עשו חייבים ק"ו מזממו ונמצא שיש שני סוגי חיובים על עדי הזמה. א. על הזמה ב. על עשיה ועל החיוב של עשו הקשו בגמ' עדים דממונא ליתני ותירצו כמאן כר"ע שגם על עשו סובר ר"ע שהתשלום קנס, וטעמו של ר"ע אמרו בגמ' מכות תדע שהממון ביד בעלים ומשלמים וקשה הרי לפי דברינו ר"ע סובר שהתשלומים קנס גם בעשו והממון לא ביד בעלים, נראה שר"ע סובר שאף שנלמד מק"ו עשו מ"מ אין מקום לחלק שהלמד שהוא עשו יהיה לו גדר אחר מהלמד שהוא זממה וזהו התדע כיון שהתורה חייבה גם כשהממון ביד בעלים בהכרח שגם בעשו התשלומים קנס. ודעת חכמים שאף שהלמד הוא קנס מ"מ הלמד ממון ואף שקיימא לן שאומרים דיו על ק"ו וא"כ נאמר שעשו דיו להיות כנדון מה הנדון קנס כך הלמד קנס. נראה שלא אמרו דיו רק אם באנו לחייב את הלמד יותר מהלמד אבל ממון אינו חייב יותר מקנס וזה רק בגדר תשלומין ולכן בהכרח שהלמד ממון כיון שמשלם כמו שהזיק והלמד קנס.

22/08/2018

יא) ולפי פירוש זה יוצא שדנים דין עדים זוממים בממון אם עשו גם בזמן הזה שזה ממון וגם יש בו חסרון כיס אכן להפוסקים כר"ע שגם בעשו זה קנס אין דנים בזמן הזה שקנס אף שיש חסרון אין דנים וכמו שנתבאר לעיל ונתבארו דברי הגר"א.

והנה הסמ"ע בסימן א' ס"ק ט"ו כתב שנראה פשוט דלא כתב הרמ"א הדין שעדים שהוזמו והוציאו ממון על פיה דנים אותם בזמן הזה לא כתב זאת לפרש דוגמא של גרמי אלא לדין בפני עצמו כתבו ע"כ, ודעת הסמ"ע או שעדים זוממים אשר עשו נחשב

בזמן הזה כשהוציאו ממון על פיהם למ"ד עדים זוממים ממונא מ"מ כיון שבדיני עדים זוממים אין חסרון ומה שיש כאן חסרון כיס בהוציאו ממון מ"מ לא על מה שהוציאו אתה מחייבו שהרי גם בלא הוציאו ממון חייבין עדים זוממים ולמה נדונו בזמן הזה, וצריך לדחוק שכל שיש חסרון כיס דנים אף שהחיוב אינו בגלל החסרון אלא בגלל הזמה של עדות שקר אבל כיון שיש חסרון דנים גם את הדבר שחיובו אינו בגלל החסרון וסברא דחוקה היא.

י) אופן שני יש לפרש שעדים זוממין שהוציאו ממון על פיהם ואי אפשר להחזיר חיובם הוא בגלל שהוציאו ממון והפסידו למי שהעידו ואף שעדים זוממים חייבים גם בלא הוציאו ממון מכל מקום כשהוציאו ממון אז חייבים בגלל שהוציאו ממון, וסברא זו כתובה בתוס' ב"ק ג' שציין הגר"א והובא תוכן דבריהם לעיל אות ב, אמנם דברי התוס' לכאורה צ"ע מה מקום צורך היה למה שכתבו שבממון אין אומרים כאשר זמם ולא כאשר עשה ואם התוס' רצונם לכתוב חידוש דין היה להם להביא זאת במסכת מכות ששם עיקר דיני עדים זוממים ולא להביא זאת בב"ק שהובא דין עדים עדים זוממים אגב גררא של כל אבות נזיקין. אכן המעיין בחידושי הרשב"א יראה שהתוס' באו ליישב קושיא מה מקשה הגמ' ב"ק עדים זוממים דממונא ליתני באבות נזיקין והיה קשה לתוס' איך יתכן שחיוב עדים זוממין יהיה ממון ולא קנס שהרי גדר קנס הוא שמשלם לא כמו שהזיק וגדר ממון שמשלם כמו שהזיק ועדים זוממים אינם משלמים כמו שהזיקו שהרי רק זממו ולא עשו, ולזה תירצו התוס' גם שבממון גם עשו חייבים ונמצא שהעדים משלמים על מה שעשו ולכן התשלום ממון ולא קנס

לממון, או שסובר שגם אם נחשב לקנס דנים כל שיש בו חסרון כיס, אמנם הנתיבות שם סק"ג שהקשה למה חייבים העדים משום דיני דגרמי והרי המלקות שחייבין עבור לא תענה יפטור מהממון מדין קלבד"מ סובר שהחיוב הוא מדין דגרמי. (ב) ויש לעיין בתוס' ב"ק שהבאנו באות י' שהביאו תירוצ' מהריב"א שלכן חייב עדים זוממים נחשב לממון, שחייבים כאשר עשו, והטעם שחייבים אשר עשו משום שממון איתא בתורה וקשה שלפי סברא זו יוצא בשאמת העדים חייבים מחמת שזממו ואף שכבר עשו מ"מ עדיין יש זממה שהרי ניתן לבטל את עשייתם וא"כ חזרה קושיא לדוכתיה שמחייבים אותם לא כמו שהזיק שהרי לא על ההיזק שעשו חייבים, ונראה שגם לסברת הריב"א חייבים בגלל ההיזק שעשו אלא שאין נפטרים מקרא דכאשר זמם ולא כאשר עשה שבממון לא נחשב עשו אבל זה רק בנוגע לפירוש בתורה כאשר זמם שאינו ממעט עשו בממון אבל החיוב הוא מה שהפסידו למי שהעידו עליו הממון. והנה בחידושי רבינו חיים הלוי הלכות עדות כתב לחקור אם מה שאמרו כאשר זמם ולא כאשר עשה אם זה נדרש כמיעוט שכל שעשו אין חיוב או שאינו מתפרש כמיעוט אלא שהחיוב הוא על זמם וכל שכבר נעשה אין כבר יותר זממה ואין על מה לחייבם ונ"מ דמעידים על אחד שחייב מלקות ונלקה ואח"כ הוזמו שבזה שוב אין יותר זממה ומ"מ אין גם עשו שמה שהולקו אינו עשו שהמלקות צריך להיות בב"ד וכל שהולקה חוץ לבית דין אינו מלקות של תורה וכיון שהולקו בבית דין בעדות שקר הרי זה כהולקה חוץ לבית דין ואין כאן עשו ודעת הרמב"ם שחייבין העדים שאין כאן עשו ודעת הראב"ד שסובר

כהצד הראשון שיש כאן עשו ולכן דעת הרמב"ם שחייבין העדים שאין כאן עשו ודעת הראב"ד שפטורים שסובר כהצד הראשון שכל שאין כבר זממה אינם חייבין עיי"ש, ונראה שהתירוצ' השני בתוס' ב"ק שבממון חייבים גם כאשר עשו מק"ו מזמם סובר שזה שעשה פטורים אינה ממיעוט שמיעטה תורה שאם כן מה יועיל הק"ו לסתור מה שמיעטה תורה אלא הטעם שחסר הזממה כאשר עשו וזה לומדים מק"ו שחייבים גם על עשו, והתירוצ' הראשון סובר שיש מיעוט מכאשר זמם ולא כאשר עשה ולכן אין ללמוד מק"ו ומ"מ בממון חייב כיון שאפשר בחזרה אינו בכלל המיעוט. והנה לולא המיעוט היו עדים זוממים שעשו חייבים ובע"כ שאין זה מק"ו שאם מק"ו קשה מאי צריך מיעוט אם לא לחייבם מיתה ומלקות הרי אין עונשין מן הדין, ואם למעט ממון הרי בממון לא משכחת לה עשו שהרי ישנו בחזרה ובע"כ שגם בלי ק"ו היינו מחייבים עשה לולא המיעוט ואולי הטעם שגם בעשו מ"מ היה גם זממה אף שכעת בשעת הזמה כבר בטלה הזממה מ"מ היינו מחייבים על מה שמתחלה זממו אלא שאם נאמר כן קשה שלא נתרצה קושייתם שהקשו למה תשלום הזמה ממון ותירצו שמדובר שהוציאו הממון ואם בעשו חיובם על מה שזממו מתחילה יוצא שהתשלום הוא קנס.

(ג) אלא יש לומר שלולא שהיה מתפרש זמם כמיעוט ולא עשה היה זמם כולל גם זמם וגם עשה וגם עשה נקרא זמם ולכן גם אחר שנתמעט לא נתמעט עשה בממון כיון שניתן בחזרה ועשה בממון עדיין נקרא זמם ולכן החיוב הוא בשני האופנים בזמם ועשה ובזמם בהכרח שהתשלומים קנס ובעשה התלומים ממון, אמנם אם חייבנו

לממון, או שסובר שגם אם נחשב לקנס דנים כל שיש בו חסרון כיס, אמנם הנתיבות שם סק"ג שהקשה למה חייבים העדים משום דיני דגרמי והרי המלקות שחייבין עבור לא תענה יפטור מהממון מדין קלבד"מ סובר שהחיוב הוא מדין דגרמי.

(ב) ויש לעיין בתוס' ב"ק שהבאנו באות י' שהביאו תירוצ' מהריב"א שלכן חייב עדים זוממים נחשב לממון, שחייבים כאשר עשו, והטעם שחייבים אשר עשו משום שממון איתא בתורה וקשה שלפי סברא זו יוצא בשאמת העדים חייבים מחמת שזממו ואף שכבר עשו מ"מ עדיין יש זממה שהרי ניתן לבטל את עשייתם וא"כ חזרה קושיא לדוכתיה שמחייבים אותם לא כמו שהזיק שהרי לא על ההיזק שעשו חייבים, ונראה שגם לסברת הריב"א חייבים בגלל ההיזק שעשו אלא שאין נפטרים מקרא דכאשר זמם ולא כאשר עשה שבממון לא נחשב עשו אבל זה רק בנוגע לפירוש בתורה כאשר זמם שאינו ממעט עשו בממון אבל החיוב הוא מה שהפסידו למי שהעידו עליו הממון. והנה בחידושי רבינו חיים הלוי הלכות עדות כתב לחקור אם מה שאמרו כאשר זמם ולא כאשר עשה אם זה נדרש כמיעוט שכל שעשו אין חיוב או שאינו מתפרש כמיעוט אלא שהחיוב הוא על זמם וכל שכבר נעשה אין כבר יותר זממה ואין על מה לחייבם ונ"מ דמעידים על אחד שחייב מלקות ונלקה ואח"כ הוזמו שבזה שוב אין יותר זממה ומ"מ אין גם עשו שמה שהולקו אינו עשו שהמלקות צריך להיות בב"ד וכל שהולקה חוץ לבית דין אינו מלקות של תורה וכיון שהולקו בבית דין בעדות שקר הרי זה כהולקה חוץ לבית דין ואין כאן עשו ודעת הרמב"ם שחייבין העדים שאין כאן עשו ודעת הראב"ד שסובר

מדן מזיק ומטעם זה משלם אם מעיקרא שווייה זוזא ולבסוף שויה ד' משלם ד' מדן מזיק ואם מעיקרא שויה ד' ולבסוף שויה זוז משלם ד' מדן גזלן אבל אינו מקבל שתי תשלומים גם עבור גזלן וגם עבור מזיק ושילם חמש.

אכן אם נאמר שבעשה בממון חייבים העדים בעד הזממה שכיון שאפשר בחזרה עדיין יש כאן זממה אז יש לדון אם חייבים שיקבל שני תשלומין א. בעד ההזמה. ב. בעד ההיזק. ואין זה דומה לגזלן ושובר שגזל ושובר שני התשלומים באים לתקן הפסד ממון ולא יקבל פעמים שכבר תיקן בהשלמים אחד, אבל בהזמה שהחייב אינו בעד ההפסד שהרי חייבים בעד הזממה אף שאין הפסד יתכן שיתחייב שתיים אכן מטעם אחר נראה לפוטרם, ואכמ"ל.

העדים בעשו בממון ואחר זמן החזיר זה שנתחייב גם קנס כגון שלא הודה והב"ד היו סמוכים אינו מחזיר אבל אם היה באופן שלא ניתן לחיוב קנס כגון בבית דין שאינו של סמוכים להסוברים שאין תפיסה מועלת בכל קנס מחזיר הממון לעדים.

יד) ושמעתי מחכם אחד שנסתפק בעדים זוממים שעשו על פיהם והוציאו ממון ואח"כ הוזמו אם נחייבם שני תשלומים אחד מדן חיוב הזמה ואחד מדן גרמי. ולפי מה שפירשנו התוס' ב"ק נראה פשוט שלא יתחייב שתיים כיון שגם החיוב הזמה אחר שעשו הוא חיוב בעד ההיזק לא שייך לחייבו בעד היזק שעשה על ידי גרמי והרי זה דומה לגזלן חביתא דחמרא ותבריה או שתיה שאינו משלם שתי פעמים אף ששני חיובים עליו אחד מדן גזלן ואחד